

TALLINNA ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE DISSERTATSIOONID

TALLINN UNIVERSITY
DISSERTATIONS ON HUMANITIES

34

TALLINNA ÜLIKOOL

ENE ALAS

SUULISE KEELEPÄDEVUSTESTI
EKSAMINEERIJAJA INGLISE KEELE RIIGIEKSAMI
VALIIDSUSE MÄÄRAJANA

Analüütiline ülevaade

Tallinn 2010

TALLINNA ÜLIKOO
HUMANITAARTEADUSTE DISSERTATSIOONID

34

ENE ALAS
SUULISE KEELEPÄDEVUSTESTI EKSAINEERIJAJA INGLISE KEELE RIIGIEKSAMI VALIIDSUSE MÄÄRAJANA
Analüütiline ülevaade

Germaani-Romaani Keelte ja Kultuuride Instituut

Dissertatsioon on lubatud kaitsmisele filoloogiadoktori (lingvistika) kraadi taotlemiseks
19. aprillil 2010.a. Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste doktorinõukogu poolt.

Juhendaja: Suliko Liiv, Ph.D. (Tallinn Ülikool, Professor)

Oponendid: Mirja Tarnanen, Ph. D. Jyväskylä Ülikooli vanemteadur

Tuuli Oder, Ph. D. Tallinna Ülikooli keelekeskuse juhataja

Kaitsmine toimub 9. juunil 2010. aastal kell 12. 00, auditooriumis S-403, Tallinna Ülikoolis,
Narva mnt. 29, Tallinn, Eesti.

Copyright: Ene Alas, 2010

Copyright: Tallinn University, 2010

ISSN 1736-3621 (trükis)

ISBN 978-9949-463-03-9 (trükis)

ISSN 1736-5031 (dissertatsioon, online PDF)

ISBN 978-9949-463-04-6 (dissertatsioon, online PDF)

ISSN 1736-3667 (analüütiline ülevaade, online PDF)

ISBN 978-9949-463-05-3 (analüütiline ülevaade, online PDF)

Tallinna Ülikool
Narva mnt. 25
10120 Tallinn
www.tlu.ee

SISUKORD

AUTORI TEEMAGA SEOTUD PUBLIKATSIOONID.....	6
SISSEJUHATUS.....	7
1. TEOREETILINE TAUST.....	8
1. 1. Keeleoskuse mõõtmine.....	8
1. 1. 1. Keeleoskuse mudelid.....	8
1. 1. 2. Valiidsus.....	8
1. 2. Eksamineerija variatiivsus valiidsuse determinandina.....	9
1. 2. 1. Suulise keelepädevuse intervjuu kui hindamisvahend.....	9
1. 2. 2. Eksamineerija käitumine.....	9
1. 2. 3. Eksamineerija soo mõju.....	10
1. 2. 4. Eksamineerija professionaalne pädevus ja isikupära.....	10
1. 2. 5. Eksamineerijate koolitus.....	10
2. AJALOOLINE TAUST.....	11
Kokkuvõte.....	13
3. KÕNEOSKUSE KONTROLLIMISE METOODIKA INGLISE KEELE RIIGIEKSAMIL. KÜSITLUSUURING.....	14
4. EKSAMINEERIJATE KÄITUMINE INGLISE KEELE RIIGIEKSAMI SUULISE OSA LÄBIVIIMISEL EESTIS.....	17
KOKKUVÕTE.....	19
DOKTORITÖÖS VIIDATUD KIRJANDUS.....	21

AUTORI TEEMAGA SEOTUD PUBLIKATSIOONID

- Alas, Ene. 2010. Interviewer Variability in Oral Proficiency Interviews. In Norquist, R. (ed.) *Crossing Boundaries: Studies in English Language, Literature and Culture in a Global Environment*. (9–35). Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Liiv, Suliko, Alas, Ene. 2009. Evaluation de l'anglais dans un examen national: résultats et problèmes. in *Synergies Pays riverains de la Baltique*, numéro 6 "Problématiques culturelles dans l'enseignement-apprentissage des langues-cultures, mondialisation et individualisation: approche interdisciplinaire", Gerflint, France, (241–247).
- Alas, Ene; Liiv, Suliko. 2009. Constraints of Measuring Language Proficiency in Estonia: The National Examination in the English Language. H.Metslang, M.Langemets, M.-M. Sepper (Toim.). *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 5, Estonian Papers in Applied Linguistics 5* (19–32). Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Alas, Ene, Roosmaa, Ester. 2008. Oral Examination Script Specimen 2008. <http://www.ekk.edu.ee>
- Alas, Ene. 2008. Oral Examination Introductory Stage Specimen. <http://www.ekk.edu.ee>
- Alas, Ene, Roosmaa, Ester. 2008. Interviewers' and Assessors' Procedures for the National Examination 2008. <http://www.ekk.edu.ee>
- Alas, Ene. 2008. Guidelines for the Oral Part of the National Examination 2008. <http://www.ekk.edu.ee>
- Alas, Ene. 2008. National Examination Marking Scale for Speaking. <http://www.ekk.edu.ee>
- Alas, Ene. 2007. A Marking Scale for Letters, A Marking Scale for Essays and Reports. National Examination 2007. <http://www.ekk.edu.ee>
- Alas, Ene; Roosmaa, Ester. 2007. Inglise keele riigieksam: uuendused rääkimisoskuse testimises. *Õpetajate leht* 44.
- Alas, Ene. 2007. Developing the National Examination in the English Language. *Open!*, 32, 2–5.
- Alas, Ene. 2007. ALTE eksamite hea tava põhimõtted : redigeeritud variant, oktoober 2001. 17 lk. Tõlkija.
- Alas, Ene, Roosmaa, Ester. 2006. Muutusi inglise keele riigieksami kirjaliku osa hindamisjuhendis. *Õpetajate leht* 44.
- Alas, Ene. 1994. Validation of Formal Criteria for the Assessment of Writing for Academic Purposes, MA Dissertation, 200 pp, Reading University, Great Britain.

SISSEJUHATUS

Uurimistöö eesmärgid ja hüpoteesid

Käesoleva doktoritöö inspiratsiooniallikaks on Eesti gümnaasiumides kehtestatud riigieksamite süsteem, mille loomine algas 1990. aastate alguses ning mis käivitus ametlikult 1997. aastal. Doktoritöö vaatleb eksamitöösse tehtud muudatuste põhjal ühelt poolt inglise keele riigieksami koostamise printsiipide kujunemist ja nende muutumist kümnendi jooksul (1997–2008). Teiselt poolt uurib doktoritöö riigieksami tulemuste valiidsust eksami suulise osa eksamineerija tegevuse funktsioonina.

Uurimistöö eesmärgid võib sõnastada järgmiste hüpoteesidena:

Hüpotees 1. Praegune inglise keele riigieksam võimaldab õpilaste keelepädevuse valiidselt ja usaldusväärset hindamist, kusjuures suurimal määral ohustab testitulemuste valiidsust suulise osaoskuse test.

Hüpotees 2. Eksamineerijad, kes viivad läbi inglise keele riigieksami suulise kõneoskuse mõõtmise intervjuu, mõistavad erinevalt suulise kõneoskuse intervjuu käigus eksamineerijale ja eksamisooritajale seatud ootusi.

Hüpotees 3. Suulise kõneoskuse intervjuu läbiviimisel langevad eksamineerija keekekasutus ning tema üldine käitumine suurel määral kokku antud eksami läbiviimise käsikirjas pakutuga.

Hüpotees 4. Eksamineerija käsikirjast kõrvalekaldumistes avalduvad seaduspärasused.

Uurimismeetodid

Esimese hüpoteesi paikapidavust kontrollitakse deskriptiivseid, analüütilisi ja kontrastiiivseid uurimismeetodeid kasutades, teise hüpoteesi kontrollimisel rakendatakse kõigepealt analüütilisi uurimismeetodeid praegu kehtiva eksamisüsteemi käsitlemisel ning seejärel küsitlusuuringut, mille tulemuste üldistamiseks kasutatakse Spearmani astakorrelatsiooni ja klasteranalüüsi. Hüpoteeside 3 ja 4 õigsust hinnatakse kvalitatiivsete andmetöötlemisviisidega, mis on adapteeritud A. Lazartoni ja A. Browni (cf. Lazartoni 2002, Brown 2005) uurimustes rakendatud konversatsioonianalüüsi.

Uurimismaterjal

Uurimistöö tulemused rajanevad allpool tabelis esitatud materjalil.

Hüpotees	Materjal
1	<ul style="list-style-type: none"> • Riigieksami koostamist ja läbiviimist puudutavad dokumendid (1995–2008). • Riigieksamitööd (1995–2008). • Riiklik õppekava. • Inglise keele riigieksami eristuskiri (käsiraamatud) • Ajakirjanduses ilmunud vastukaja riigieksamile. • Eksamistatistika (1995–2008).
2	<ul style="list-style-type: none"> • Inglise keele riigieksami suulise kõneoskuse kontrollimiseks koostatud eksamineerijate käsikirjad. • Tegevusjuhised eksamineerijatele. • 81 küsitlusuuringu vastustelehte (40 väidet ja 4 vaba vastusega küsimust). • Spearmani astakorrelatsiooni tulemused. • Klasteranalüüsi diagram.
3 ja 4	<ul style="list-style-type: none"> • 50 riigieksami suulise osa intervjuud<ul style="list-style-type: none"> - 183 – leheküljeline intervjuude transkriptsioon. - 10 tundi 32 minutit ja 27 sekundit intervjuude lindistusi.

Dissertatsioon koosneb sissejuhatuses, neljast peatükist, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust ja valikest lisadest.

1. TEOREETILINE TAUST

1. 1. KEELEOSKUSE MÕÕTMINE

1. 1. 1. Keeleoskuse mudelid

Inglise keele kui võõrkeele testimise teooriat ja praktikat on enim mõjutanud Canale ja Swaine'i (1980), Bachmani (1990), Bachmani ja Palmer'i (1996) ning Celce-Murcia, Dörnyei ja Thurrell'i (1995), ning Euroopa keeleõppe raamdokumendi (EKR) (2001) pakutud keeleoskuse mudelid.

Canale ja Swaine'i (1980) kommunikatiivse keeleoskuse mudel koosneb kahest elemendist: kommunikatiivsest keeleoskusest kui sellisest, mis hõlmab grammatilist (grammatika, leksika, morfoloogia, süntaks, semantika, fonoloogia ja ortograafia), sotsiolingvistilist (keelekasutuse ja diskursuse reeglid) ja strateegilist keeleoskust ühelt poolt ning suhtlemist ennast teiselt poolt. Autorid eristavad kommunikatiivset keeleoskust ja ja tegelikku keelekasutust, kuigi mudeli viimast elementi pole teoorias edasi arendatud. Mudeli selline formuleerimine 1980.aastal tähendas olulisi muudatusi ka keeletestimise teoorias ja praktikas: alates sellest "peavad keeletestid sisaldama ülesandeid, mis nõuavad tegelikku keelekasutust, ega kontrolli ainult keeleteadmisi" (Fulcher & Davidson 2007: 39). Fulcheri sõnul on just sellele mudelile toetudes võimalik kommunikatiivsesse keeletestimisse lülitada üksikteadmiste testimine (discreet point testing) ning samuti töötada välja kriteeriumid keeleoskuse hindamiseks keelepädevuse eri astmetel (ibid.).

Bachman'i (1990:87) kommunikatiivse keeleoskuse mudel, mis ilmus kümme aastat peale ülalkirjeldatud mudelit, defineerib keeleoskuse kui oskuse, mis koosneb struktuurikompetentsist ja pragmaatilisest kompetentsist. Struktuurikompetents omakorda koosneb grammatilisest kompetentsist (sõnavara, morfoloogia, sidusus, süntaks ja fonoloogia) ja tekstitundmisest (sidusus ja retooriline struktuur). Pragmaatiline kompetents koosneb samuti kahest osast: illokutsionaarsest ja sotsiolingvistilisest kompetentsist. Kommunikatiivset keeleoskust defineeritakse viie komponendi kaudu: teadmiste struktuur, keelekompetents, strateegiline kompetents, psühholoogilised mehhanismid ja keelekasutusituatsiooni kontekst. Mudeli hilisemas versioonis asendus 'teadmiste struktuuri' kategooria 'temaatiliste teadmiste' kategooriaga, samuti defineeriti strateegilist kompetentsi kui metakognitiivsete strateegiade kogumit ning mudelisse lisati ka afektiivsed faktorid. Võrreldes Canale ja Swaine'i mudeliga on antud mudel oluliselt detailsem keeleoskuse kirjeldus pakkudes samuti mehhanismi selle kohta, kuidas keeleteadmisi suhtlemisel rakendatakse. Keeletestide koostamise seisukohast tähendab Bachman'i mudel eelkõige vajadust arvestada ülesannete koostamisel suulise ja kirjaliku kõne realiseerimisel rakendatavaid erinevaid strateegiaid.

Celce-Murcia, Dörnyei ja Thurrell'i (1995) mudel pidas eelkõige silmas õppekava arendust. Nende mudel koosneb viiest elemendist: lingvistiline, keelekäitumise, sotsiokultuuriline, diskursuse ja strateegiline kompetents. Autorid asetavad kommunikatiivses keeleoskuses keskele kohale diskursuskompetentsi, mis rajaneb lingvistilisel, käitumis ja sotsiokultuurilisel komponendil kuna strateegiline kompetents mõjutab mudeli kõikide komponentide vastastikust toimet.

Euroopa keeleõppe raamdokument (EKR) on praegu Euroopas ilmselt kõige enam testimist mõjutav dokument. Seda defineeritakse mitte kui mudelit vaid kui raamdokumenti, mis ei paku kommunikatiivse keeleoskuse teoreetilist käsitlust vaid pigem nende oskuste kirjeldust, mis on teooriast testimise tarvis välja valitud. Siiski võib ka raamdokumendist leida selle teoreetilise aluse lühikirjelduse (vrd. CEFR: 13–16). Selle järgi koosneb kommunikatiivne keeleoskus lingvistilisest, sotsiolingvistilisest ja pragmaatilisest kompetentsist, kusjuures igaüks neist koosneb teadmistest, oskustest ja teabest (know-how). Kõigi varasemate mudelitega võrreldes on EKRs pakutu teoreetiliselt kõige vähem põhjendatud. Dokumendi väärtus seisneb tema rakendatavuses näidisedena hindamispriipsiipide, hindamissüsteemide, hindamisskaalade ja juhendite väljatöötamisel ja hindamisel.

1. 1. 2. Valiidsus

Valiidsus, mida loetakse testi olulisimaks omaduseks, tähendab "määra, mis näitab, kuivõrd järeldused ja otsused, mida testi tulemuste põhjal teeme on tähendust omavad, asjakohased ja kasulikud" (APA 1985, tsiteeritud Bachman 1990: 25). Keeletest peab olema koostatud nii, et see mõõdaks keeleoskust, kuid mõõtmise tulemused ei sõltuks mõõtmisveast, ega muudest faktoritest, mis mõõtmisprotsessiga kaasas käivad. Traditsioonilise valiidsusteooria sõnastasid Chronbach ja Meehl (1955), kes jagasid valiidsuse võrdlevaks valiidsuseks (mis omakorda koosneb prognoosivast ja võrdlusvaliidsusest), sisuvaliidsuseks ja konstruktivaliidsuseks.

Alderson jt. (1995) jagavad valiidsuse sisemiseks (näivvaliidsus, sisuvaliidsus ja vastamisvaliidsus) ja väli-seks valiidsusseks (võrdlusvaliidsus, prognoosiv valiidsus ja konstruktiivne valiidsus). Testi valideerimine nende teooriate raamides tähendas tõestusmaterjali kogumist kõikide nimetatud valiidsusaspektide olemasolu kohta. Muid testi omadusi – usaldusväärsus, praktilisus, mõju – vaadeldi iseseisvalt, kuid siiski lõppkokkuvõttes testi valiidsusaspektide määratlejatena.

Valiidsuse teooriat arendas oluliselt edasi Messick, kelle teooriast lähtudes defineeritakse valiidsust nüüd kui “integreeritud hindavat otsust sellest, mil määral empiiriline materjal ja teoreetilised kaalutlused toetavad nende järelduste ja tegude piisavust ja asjakohasust, mida tehakse testi tulemuste või teiste hindamismudelite põhjal” (Messick 1989:13). Messick’i valiidsuse mõõtmise maatriks koosneb kahest osast – tõestusmaterjali allikast ja tulemuste funktsioonist (testi tulemuste interpreteerimine ja testi kasutamine). Testi valideerimine selle teooria põhjal tähendaks tõestusmaterjali kogumist nende otsuste kohta, mis testi tulemuste põhjal on tehtud, või selle kohta, kuidas testi tulemusi on kasutatud (ibid.)

1. 2. EKSMINEERIJAJA VARIATIIVSUS VALIIDSUSE DETERMINANDINA

Käesoleva uurimistöö peamine suund seondub T. McNamara (1997, 2001, 2003), A. Brown’i (2003, 2005) ja A. Lazarton’i (1996, 2002) poolt käsitletud probleemistikuga. See uurimissuund ei käsitle keeletestimist kui keeletesti käigus toimuvat keelepädevuse demonstratsiooni, vaid kui sotsiaalset tegevust, mis konstrueerib ‘keelepädevuse’ (McNamara 2004: 339). Bachman näitab, et keelepädevust ei saa tuletada keeletesti ajal, vaid seda võib mõjutada testiarendaja konstruktiivne kontseptsioon (Bachman 1990:32) ning testimise meetod (Bachman 1990:225). McNamara rõhutab, et testisooritaja keelepädevus on mitme osaleja – testikoostaja, partneri, hindaja – koosmõju tulemus’ (McNamara 2001: 338), ning soovib rakendada “diskursuse analüüsi võtteid, näitamaks, et suuline keelekasutus on oma olemuselt ühiselt konstrueeritud” (McNamara 2001:340).

1. 2. 1. Suulise keelepädevuse intervjuu kui hindamisvahend

Suulise keelepädevuse intervjuu (SKI) on laialt kasutatav kõnelemisoskuse mõõtmisvahend, milles testisooritaja osaleb koos intervjuueerijaga vestluse-laadses tegevuses. Sõltumata populaarsusest, on SKI-d testiteoorias palju kritiseeritud (Bachman ja Savingion 1986, Bachman 1988, van Lier 1989, Lazarton 1992, Young ja Milanovic 1992, Young 1995), väites, et “keeleliste nähtuste hulk, mida intervjuu käigus on võimalik kontrollida, on piiratud” (Cohen 1994: 262). Kontrollida on võimalik fonoloogilist, leksiko-grammatilist ning mõningaid diskursuse aspekte, kuid mitte kõiki teemasid ja teksti tüüpe, diskursuse interaktiivseid aspekte nagu näiteks keelefunktsioonid või suhtlemise struktuuri või keelekasutust muudes situatsioonides (Cohen 263).

Alates 1990. aastatest kaldub uurijate huvi eksamineerija rollile intervjuueerimise protsessis. Young ja Milanovic (1992), Perret (1992), Kormos (1999), O’Sullivan (2002), Fulcher ja Reiter (2003), Luoma (2004) ja teised uurivad SKI-d just intervjuueerija rollile keskendudes ning viitavad tema märgatavalt suuremale osakaalule ja mõjule testimise protsessis kui seni oli käsitletud. Kuigi eksamineerija/intervjuueerija annab kõnevooru intervjuu käigus meelsasti testisooritajale ja viimane kõneleb tavaliselt poole rohkem kui intervjuueerija, on viimasel siiski ainukontroll intervjuu sisu ja pikkuse üle. Intervjuu käigus on eksamineerija üldjuhul suhtlemise initsiaator ning küsitleja, testisooritajal küsimuste esitamise ja teemavaliku õigus puudub. Oma olemuselt on intervjuu seega asümmeetriline, mida tavaline vestlus ei ole. SKI muudab problemaatiliseks ka sotsiaalne distants eksamineerija ja testisooritaja vahel, ametiseisundist tulenev autoriteet, mõjuvõimu hulk, distantsist tulenev viisakusväljenduse vajadus ja kultuuriline aspekt.

1. 2. 2. Eksamineerija käitumine

Eksamineerijate käitumist käsitledes kõneldakse vastavates artiklites – Ross ja Bervick (1991), Malvern ja Richards (2002), Lazarton (1996) – kohandumisest kui “protsessist, kus suhtluses osalejate keel hakkab süstemaatiliselt sarnastuma või eristuma, s.t. muutuma sarnasemaks või erinevaks teistest vestlusest osavõtjate keelest” (Malvern ja Richards 2002: 86). Konvergentne kohandumus tuleneb soovist saavutada sotsiaalset aktsepteerimist, püüdest efektiivselt partneriga suhelda. Nii Ross ja Bervick (1991) kui Lazarton (1996) esitavad taksonoomia kohandumustüüpidest, kusjuures mõlemad taksonoomiad käsitlevad vaid konvergentset kohandumust. Malvern ja Richards rõhutavad ka divergentse kohandumuse olulisust keeletestimise kontekstis, kus vastupidiselt konvergentsele kohandumusele sunnib divergentne kohandumus “testisooritajat oma keeleoskust laiemas ulatuses demonstreerima” (Malvern ja Richards 2002:101).

1. 2. 3. Eksamineerija soo mõju

Eksamineerija soo rolli on uurinud teiste hulgas O'Loughlin (2002), McNamara (2004) ja Lumley ja Sullivan (2005). O'Loughlin'i uurimus viis järelduseni, et "meeste ja naiste vestlusstiilid on väga erinevad ja selgesti eristatavad [...] naiste stiil on kollaboratiivne, kooperatiivne, sümmeetriline ja toetav, kusjuures meeste vestlusstiil on ennast kehtestav, vastastikusele koostööle mitterajanev, asümmeetriline ja vestluskaaslast mittetoetav" (170). Sõltumata leitud vestlusstiilide erinevustest, ei leia aga O'Loughlin olulisi erinevusi intervjuueerimisstiilides, mis soolisest eripärast tuleneksid. Lumley ja O'Sullivan (2005) nendivad võimalikku seost intervjuerija soo ja teemavaliku vahel, kuid rõhutavad tulemuste ebapiisavust ja edasiste uurimuste vajadust antud teemal.

1. 2. 4. Eksamineerija professionaalne pädevus ja isikupära

Eksamineerija professionaalse pädevuse määravad ühelt poolt tema keeleline pädevus ning teiselt poolt pädevus intervjuerijana. Vastavaid seoseid keeletestimise tulemustega on uurinud Morton jt. (1997), McNamara ja Lumley (1997), Brown (2003, 2005), Luoma (2004). Kui uuriti professionaalse pädevuse seost eksamitulemusega, leiti, et hindajad andsid üldjuhul kõrgemaid punkte testisooritajale siis, kui eksamineerija professionaalset pädevust ei peetud nõuetekohaseks. Luoma (2004) märgib, et kui professionaalne pädevus ei ole tavaliselt testimise protsessis probleem, siis eksamineerija suhtlemisstiil kindlasti on (38). Nii Luoma, kui ka Brown (2003, 2005) on leidnud suhtlemisstiilist tulenevaid eksamitulemuste erinevusi sama eksamisooritaja puhul. Brown märgib, et "eksamineerijad erinevad üksteisest selle poolest, kuidas nad teemasid valivad, informatsiooni koguvad, mil määral nad eksamineerijat toetavad, kuidas nad ülesannet sisse juhatavad ja küsimusi esitavad" (Brown 2005:206). Morton jt. (1997) lisavad siia juurde intervjuueerimisõhkkonna loomise erinevused – testisooritajate julgustamine, tagasiside andmine, viisakuspiiride kehtestamine. Intervjuu õhkkonda märkavad hindajad ja see kajastub testisooritajatele antud punktides. Brown (2005) märgib, et erinevused eksamineerija käitumises võivad mõjutada eksami konstrukti ja seega tuleb neid erinevusi arvestada eksami valideerimisprotsessis.

1. 2. 5. Eksamineerijate koolitus

Võrreldes hindajate koolitusega, on eksamineerijate koolitust ja selle mõju eksamineerijate tegevusele oluliselt vähem uuritud. Fulcher (2003) põhjendab seda teadmuse puudumisest selle kohta, millisel määral eksamitulemus võib sõltuda eksamineerija tegevusest. Enamik probleemiga tegelenud teadlastest – Alderson jt. (1995), Bachman (2003), Fulcher (2003) Luoma (2004), Brown (2005), Lazarton (1996), O'Laughlin (2002), McNamara (2004) – rõhutavad eksamineerijate koolituse vajadust ning eksamineerija tegevuse erinevust keeleõpetaja tegevusest, kuid märgivad samal ajal peaaegu olematut vastavasisulist uurimistööd ning selge arusaama puudumist sellest, milles eksamineerijate koolitus peaks seisnema. Küll aga peaks koolitus olema orienteeritud sellele, et luua "õiglasel testimistingimused kõikidele testisooritajatele" (Luoma 2004:38).

2. AJALOOLINE TAUST

Süsteematiliste üleriiklike standardtestide läbiviimine inglise keeles kommunikatiivse keeleoskuse kontrollimiseks algas koos Eestis iseseisvuse taaskehtestamisele järgnenud muutustega hariduselus. Esimesed ametlikud üleriiklikud eksamid toimusid 1997. aastal, kui riigieksamid viidi läbi nii põhikooli kui ka gümnaasiumi lõpus. Inglise keele riigieksamit valmistati ette alates 31. jaanuarist 1993, kui Hariduse ja Kultuuriministri määrus nr.6 “Põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste järgmisesse klassi üleviimise, lõpueksamite korraldamise ja kooli lõpetamise kord” jagas eksamid riigi ja koolieksamiteks ning määras nende korraldamise korra. Sama aasta detsembrist asus tööle töögrupp, kes hakkas vastavat projekti kokku panema. 1994. aastal valminud projekti käigus korraldati baasuuring (Baseline Study), mille eesmärk oli uurida inglise keele õpetamise ja testimise olukorda Eestis. Samal ajal läbis inglise keele riigieksami töögrupp spetsiaalse testimiskoolituse Lancasteri ülikoolis. Nimetatud uuringule ja väljaõppele toetudes koostati 1994. aastal riigieksami eristuskiri ning tehti esialgne plaan koostada riigieksam kahetasemelisena (lähtudes ilmselt erinevustest koolides pakutavas inglise keele õppe mahus).

Esimene katseksam valmis siiski ühe üldise eksamina, mida pakuti valikeksamina kõikidele koolilõpetajatele sõltumata keeleõppe mahust või intensiivsusest. Katseksamid toimusid 1995. ja 1996. aastal, kusjuures eksamisooritajate arv kasvas 222-lt 1995.a. 1304-ni 1996. aastal. Eksam on algusest peale koosnenud viiest osast – kirjutamine, kuulamine, lugemine, keelestruktuurid, kõnelemine – kuid eri osade osatähtsus eksamitöös on aja jooksul muutunud. Katseksamid asetasi suurema rõhu keelestruktuuride kasutamisele ja retseptiivsete oskuste kontrollimisele, samas kui produktiivsed eksami osad andsid vähem punkte. Katseksamite eesmärk oli “eksamiülesannete raskusastme määratlemine ja need vastavusse viimine eristuskirja ja õppekava nõudmistega ning samuti eksami läbiviimise protsessi eksamitööde hindamise ja tulemuste esitamise kontrollimine ning ühtlustamine”(Kristi Mere isiklik arhiiv). Katseksamite korraldamisega avanes Hariduse ja Kultuuriministeeriumil võimalus võrrelda osaoskuste tulemusi eksami terviktulemustega ning ka aastate kaupa. Katseksamite kogemustest tehti järgmised järeldused:

- eksami raskusaste oli adekvaatselt määratud;
- õigustust leidis üleriikliku hindamiskomisjoni kasutamine;
- ühist hindamisskaalat rakendades saavutati usaldusväärsem ja võrreldavam tulemus, mis suurendas eksami valiidsust (eriti oluline oli see subjektiivselt hinnatud eksamiosade puhul);
- kuulamisosa raskusaste polnud piisav, samuti vajati kuulamisosa edastamiseks radiokanalit, mis oleks kõikides koolides kuuldav;
- iga eksamiosa ülesanded peavad olema järjestatud lihtsamalt keerulisemale; koolides peab olema välisvaatleja;
- kirjalikku osa peab hindama kaks hindajat, positiivse hindepiiri määramiseks tuleb kasutada eksperte;
- suulise eksami läbiviimiseks tuleb koolitada juurde nii eksamineerijaid kui ka hindajaid;
- eksamiosade sooritamiseks ettenähtud aega tuleb täpsustada (ibid.).

Esimene ametlik riigieksam 1997.aastal, mille valis 9280 abiturient, järgis katseksamite käigus väljatöötatud struktuuri. Inglise keele riigieksamile reageeriti umbes saja artikliga riigi ajakirjanduses (NE 1997:5). Positiivseks peeti eksamitulemuste ja seega õpilaste keeleoskuse võrdlemisvõimalust, erinevate hindamismetoodikate rakendamist ning osaoskuste eraldi mõõtmist. Õpilased väärtustasid õiglast hindamist ja eri osaoskuste eraldi mõõtmisest tulenevat tulemuste suuremat usaldusväärsust, samuti seda, et riigieksam hakkas kehtima nii koolilõpueksamina kui ka ülikooli sisseastumiseksamina. Negatiivsena märgiti kommentaarides eksamitöös endas või eksami läbiviimise protsessis esinenud vigu või probleeme: eksami liigne raskus, ülesannete järjestus, trükivead (Läänemets), ebapiisav eksamiks ettevalmistav materjal (Penjam). Räägiti eksami üldiselt madalatest tulemustest (Reiman, Adamson), üldisest usalduse puudumisest välishindamise suhtes (Märja), täiendavate lisameetmete vajadusest spikerdamise vältimiseks (Kapp).

Järgnenud kümnendi jooksul (1997–2008), tehti eksamistruktuuri mõned muutused: muudeti eksamiosade järjestust, pikendati kirjutamise ja kuulamisosa sooritamiseks antud aega, täpsustati kirjalikus osas nõutud sõnade arvu. Eksamiosade kaal eksamitöös võrdsustati. Nii kirjutamise kui ka kõneoskuse hindamise skaalat on muudetud vastavalt sellele, kuidas on muutunud osaoskuse olemuse mõistmine.

Eksamitulemustest annavad ülevaate alltoodud tabelid.

Tabel 2. 1. Eksamisooritajad ja nende keskmine tulemus.

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Õpilaste arv	9280	8769	9258	9461	8488	9311	9431	9099	9415	9590	9696
Keskmine	64,6	58,8	61,8	64,1	64,9	66,6	63,99	66,6	71,9	64,4	68,8
Std*	17,7	19,9	19,9	19,7	18,8	17,8	16,9	16,7	16,0	16,1	16,0
Maksimaalne tulemus	99	99	100	99	99	100	100	100	100	99	99
Minimaalne tulemus	8	0	0	0	5	0	0	1	1	11	5

* std = standardhälve

Tabel 2. 2. Ülevaade keskmistest tulemustest (1998–2007).

Aasta	Kirjutamine	Kuulamine	Lugemine	Keelestruktuur	Kõnelemine
1998	12,2	10,1	10,7	10,4	15,6
1999	12,4	11,2	10,9	11,8	15,7
2000	12,3	11,6	13,3	9,9	15,6
2001	11,3	14,7	12,2	11,1	14,7
2002	11,6	13,2	14,7	11,9	15,5
2003	11,5	11,9	13,5	11,0	15,8
2004	13,4	12,0	13,7	11,5	16,1
2005	13,3	12,7	15,3	13,1	16,4
2006	12,9	11,3	11,9	12,1	16,6
2007	13,1	13,1	12,5	13,1	16,9

Tulemusi võrreldes näeme, et kui kirjutamise, kuulamise, lugemise ja keelestruktuuride tulemused on lähedasel tasemel, siis kõnelemisoskuse tase on mingil põhjusel teistest osaoskustest märgatavalt kõrgem.

Tabel 2. 3. Poiste ja tüdrukute keskmised tulemused.

Aasta	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Poisid	60,3	61,0	63,3	66,2	63,3	65,5	71,4	65,2	69,5
Tüdrukud	62,8	63,6	64,6	66,9	64,4	67,3	72,3	63,8	68,3

Tüdrukute eksamitulemused on enamasti poiste tulemustest pisut kõrgemad, mis ühelt poolt võib näidata tüdrukute paremat keeleoskust, kuid teiselt poolt ka seda, et eksamiülesanded võivad olla koostatud nii, et tüdrukutel on neid kergem sooritada.

Tabel 2. 4. Eesti ja vene õpilaste keskmised tulemused.

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eesti	66,8	61,2	64,4	64,6	65,8	68,3	65,6	67,5	74,1	66,3	70,7
Vene	59,2	51,5	53,5	55,6	59,1	61,8	59,3	64,2	65,2	57,8	68,8

Eesti koolide õpilaste inglise keele riigieksami tulemused on üldiselt kõrgemad kui vene koolide õpilaste tulemused. Vahe tuleneb ilmselt sellest, et eesti koolides hakatakse inglise keelt üldjuhul õppima A-keelena ja vene õppekeele koolides B-keelena (A-keeleks on eesti keel), seega märgatavalt hiljem.

Kokkuvõte

Inglise keele riigieksami kehtestamisele eelnes põhjalik ettevalmistusperiood. Praeguseks on eksam suhteliselt hästi toimiv, abiturientide poolt kõige sagedamini valitud valikeksam, suurim Eestis väljatöötatud üleriigiline võõrkeele pädevust testiv eksam. Eksam põhineb riiklikul õppekaval ja eksami eristuskirjal, mis eeldab, et gümnaasiumi lõpuks saavutatud keeletase inglise keeles on B2 nii nagu see on sõnastatud Euroopa keeleõppe raamdokumendis.

Riigieksami ülesandetüübid küll varieeruvad nagu ka pädevuseksamilt oodatakse, kuid ülesandekoostajad näivad eelistavat teatud liiki liiga sageli korduvaid ülesandetüüpe. See võib mõjutada eksamitöö tulemuste üldist usaldusväärsust ja valiidsust.

Võrreldes teiste osaoskustega on kõnelemisoskuse kontrollimine valiidsuse seisukohalt kõige vähem usaldatav, kuna eksamisooritust kontrollib vaid üks hindaja. Tavaliselt pole hindamistulemust ka juhusliku valiku põhjal teist korda võimalik hinnata.

3. KÕNEOSKUSE KONTROLLIMISE METOODIKA INGLISE KEELE RIIGIEKSAMIL. KÜSITLUSUURING

Käesolev peatükk käsitleb kõnelemisoskuse kontrolli valideerimisprotsessi inglise keele riigieksamil, alustades vastava osaoskuse kontrolli metoodika analüüsist ning käsitledes seejärel inglise keele riigieksami suulise osa intervjuerijate ja hindajate hulgas tehtud küsitlusuuringu tulemusi.

Uue metoodika kasutuselevõtt inglise keele riigieksami suulises osas tulenes vajadusest testimisprotsessis ühtlustada, tagada eksamisooritajatele ühesugused tingimused ning vältida võimaluse korral muude osaoskuste kontrolli suulise keeleoskuse kontrolli käigus. Viimase eesmärgi jaoks vajab ühtlustamist eksamisoorituseaeg, lugemis- ja kirjutamisoskuse kaasamise määr (õieti selle viimine minimaalsele tasemele) suulise keeleoskuse kontrollimise käigus, eksamisooritajatele antava informatsiooni hulk, samuti eksamineerijate tegevus suulise eksami korraldamisel. Eksamiprotsessi standardiseerimiseks koostati järgmised dokumendid:

- eksamineerijate käsikirjad (scripts) suulise eksami kõigi kolme osa läbiviimiseks,
- uus hindamiskaala,
- tööjuhend eksamineerijatele,
- tööjuhend hindajatele,
- koolitusprogramm suulise eksami läbiviijate (eksamineerijate ja hindajate) ettevalmistamiseks.

Eksamineerijate käsikirjad koostati sõnasõnalised, kusjuures eksamineerija ülesandeks oli intervjuu läbi viia nii, et eksamisooritajale antaks kogu käsikirjas olev informatsioon muutmata kujul. Eksamineerijate käsikirju kolme eksami osa jaoks illustreerivad allpool esitatud näited.

Näidis 1. Eksamineerija käsikiri suulise eksami sissejuhatuse läbiviimiseks.

<p>STAGE 1: Introduction (maximum 2 minutes)</p> <p>Greet the candidate and ask him/her to sit down. Ask the external candidates if they are familiar with the procedure / explain if necessary. Ask the candidate if he/she wants the interview to be recorded. If 'Yes', switch on the cassette recorder and state the candidate's code number. If 'No', ask if the candidate is aware that he/she can only appeal against the result of the speaking paper if the answer is recorded.</p> <p>Interviewer: Hello. (If the candidate does not know you, tell him/her your name) I am your interviewer today, and this is (name), your assessor. How are you today? If candidate responds, 'I'm fine', proceed with 'That's good then.' If candidate responds, 'Quite nervous', proceed with 'Just try to relax. You'll be fine.'</p> <p>Choose ONE of the following scenarios to continue (vary them equally during the day): Interviewer: Let's talk about the weather. Do you like the weather today? Why? What is your favourite type of weather? Why? Thank you.</p> <p>OR</p> <p>Interviewer: Let's talk about your home. Do you live in a house or a flat? What do you like about your house/ flat? Why? Thank you.</p> <p>OR</p> <p>Interviewer: Let's talk about photographs. Do you like to take photographs? Why? Why do people usually like to look at photographs? Thank you.</p> <p>OR</p> <p>Interviewer: Let's talk about computers. Do you like working with a computer? Why? What do people usually use a computer for? Thank you.</p>

Näidis 2. Eksamineerija käsikiri suulise eksami esimese ülesande läbiviimiseks.

STAGE 2: Task 1

Interviewer: **Now, I would like you to speak on a topic for two minutes. Before you talk, you have 3 minutes to think about what you are going to say. You can make some notes if you wish. Do you understand?**

Here is a pencil and some paper. [hand over pencil and paper]

Please, pick a topic. [point to the cards on the table]

What's the number of your topic?

Now you have 3 minutes.

The candidate has uninterrupted preparation time for 3 minutes. (The cassette recorder should NOT be switched off for that time)

When the time is up, stop the candidate by '**Alright. Remember, you have two minutes for speaking. I'll tell you when the time is up. Please start speaking now.**'

Allow the candidate 2 minutes of uninterrupted monologue time.

Sample Topic:

Some people think that physical education should be on students' timetable every day.

Why do you think they say that? Do you agree? Give reasons.

When the candidate has been speaking for 2 minutes, find a logical way (at the end of a sentence or thought) to stop the candidate in a natural and friendly manner.

OR

When the candidate has spoken for less than 2 minutes and it is not clear if he/she has finished, ask '**Is that all you wanted to say?**' or '**Was there something else you wanted to say?**'

When the candidate has completed the monologue, continue with the questions in the script in the same order they appear (unless the candidate has already answered any of them in his/her monologue, in which case skip the question).

Interviewer: **Thank you. Now, I would like to ask you some questions.**

1. What were your favourite subjects at school? Why?

2. How important is sport in your school?

3. Why do people like some subjects more than others?

4. Can schools prepare students for life? Give reasons.

Once the candidate has finished, mark the end of the task by '**Thank you. Let's move on to the next task.**'

Näidis 3. Eksamineerija käsikiri suulise eksami teise ülesande läbiviimiseks.

STAGE 3: Task 2 (4–5 min.)

Interviewer: **Here is a card with a task on it. Please read it to yourself. You have 1 minute to think about it. I'll tell you when the time is up.**

Note-taking is not allowed at this stage.

When the time is up, say '**Could you start the role-play now.**'

Use the information in the script to answer candidate's questions.

Do not give more information than the candidate asks.

Keep your answers short and natural to oral communication.

Student's cue card

You are a journalist of a British newspaper, which is considering an article about the Pärnu Film Festival. Your interviewer is an organiser of the festival.

Ask the interviewer about

1. aim

2. time the festival started

3. organisers

4. prizes awarded

5. winner of 2006

6. time of this year's festival

At the end of the talk, say whether you think you have got enough information to write an article about the festival.

Interviewer's cue card

1. The aim of the International Documentary and Anthropology Film Festival is to learn about the culture of different ethnic groups.

2. The first festival took place 21 years ago.

3. The chief of the festival is Mark Soosaar who is assisted by many people from the Pärnu Museum of New Art.

4. The Grand Prize for the best film of the festival is a hand-woven West-Estonian blanket.

5. In 2006 the Grand Prize was awarded to Arunas Matelis from Lithuania for his film "Before Flying Back to Earth".

6. This summer the festival will take place on 1–8 July.

If the candidate does not finish the role play as required (does not give a decision at the end), ask **'Is that all you wanted to say?'**

When the candidate has finished the role play, finish the interview by **'Thank you. This is the end of the interview.'**

Switch off the cassette recorder.

Before the candidate leaves the room

- tell the candidate when the scores will be announced
- ask the candidate to sign the attendance form
- collect the candidate's notes

Ülaltoodud suulise keeleoskuse kontrollimise süsteem hakkas riigieksamite raames kehtima 2008. aasta kevadel. Et selgitada, millisel määral eksamineerijad uue intervjuerimissüsteemiga toime tulid, korraldas käesoleva töö autor eksamijärgselt eksamineerijate ja hindajate hulgas küsitluse. Küsimustik püüdis välja selgitada, millisel määral eksamineerijad enda arvates eksami läbiviimiseks valmis olid ja kuidas nad hindasid eksamieelset koolitust, kui kasulik oli käsikiri intervjuu käigus, kui hästi õnnestus eksamineerijate arvates kehtestatud ajapiiridest kinnipidamine, kuidas eksamisooritajad eksami ajal käitusid (ülesande mõistmine, selgituste vajadus, ülesandeks valmistumise kiirus, ülesannete täitmise adekvaatus), nende arvamust eksamiülesannete kvaliteedist, hindamisskaalast ja selle kasutamise lihtsusest, intervjuude salvestamisest ja eksami keskkonnast.

Klasteranalüüsi tulemusena jagunesid küsitluses osalejad kahte rühma, millest üks sisaldas omakorda sarnaselt vastanutest koosnevat alarühmi. Esimest eksamineerijate rühma iseloomustas mõningane ebakindlus enda kui eksamineerija/intervjuerija rolli suhtes ning teatav järjekindlus eksami läbiviimisel. Selle rühma liikmed märkisid, et olid unustanud ajalimiidist kinni pidada ning lubanud eksamisooritajal piiramatult aega kasutada. Nende arvates oli käsikirja sõnastus kunstlik ning nad muutsid seda. Nende intervjueritajate poolt küsitletud eksamisooritajad vajasid eksami jooksul protseduurilisi selgitusi ja sõnaseletusi. Rühma liikmed märkisid, et vajavad rohkem koolitust ning avaldasid ka soovi sellest osa võtta. Selle rühma liikmetel näis olevat raskusi loobuda enda kui keeleõpetaja rollist ning asuda keeletestija rolli.

Teist rühma iseloomustas rahulolu uue eksamisüsteemiga ja suurem järjekindlus eksami läbiviimisel. Selles rühmas eristusid aga selgelt kaks alarühma. Esimese alarühma liikmed olid rahul kõikide eksamit puudutavate aspektidega: eksamieelne koolitus, materjalid, ülesanded, teemad ja hindamisskaala. Siinsed eksamineerijad väitsid, et olid järginud rollimängu rollikaarti sõnasõnaliselt ning mõte sellest, et eksamisooritajad võiksid eksamiintervjuu lindistamist soovida tekitas neis ärevust. Selle alarühma liikmed ei kritiseerinud, ega kommenteerinud lisaks ühtegi suulise eksami aspekti. Teine alarühm oli märgatavalt analüütilisem ja aktiivsem. Selle alarühma liikmed olid külastanud väidetavalt tihti eksamikeskuse veebilehekülge, et kontrollida uute materjalide olemasolu, olid valinud teadlikult sobiva eksamiruumi ja lindistanud oma õpilaste suulist keelt õppetunnis. Nende arvates oli ajalimiidi järgimine lihtne, samuti ka eksamineerija käsikirjast kinnipidamine. Selle alarühma liikmed väitsid, et eksamisooritajad olid saanud ülesannetest hästi aru, nad pidasid monoloogiteemasid arusaadavateks ning lisaküsimusi sobivateks.

Eksamineerijate väidetavat käitumist arvestades tuleks vähemalt esimese rühma eksamineerijate poolt küsitletud õpilaste eksamitulemused teise hindaja poolt uuesti hinnata. Arvestades Morton jt. (1997) ja McNamara ja Lumley (1997) uurimistulemusi, võib eksamineerija mittestandardne käitumine eksami ajal eksamitulemusi oluliselt mõjutada.

4. EKSAMINEERIJATE KÄITUMINE INGLISE KEELE RIIGIEKSAMI SUULISE OSA LÄBIVIIMISEL EESTIS

Kui hindajate tegevust suulise eksami hindamisprotsessis on kaua uuritud (vrd. Lado 1961, Bachman 1991, Alderson jt. 1995, Fulcher 2003), siis eksamineerijaga/ intervjuerijaga seotud uuringud on palju hilisem nähtus. Fulcher ja Davidson põhjendavad seda sellega, et “oleme nüüd palju teadlikumad sellest, et diskursus konstrueeritakse ühiselt ning seega on testisooritaja käitumine osaliselt sõltuv intervjuerija käitumisest” (Fulcher ja Davidson 2007:132). Tulenevalt vajadusest vähendada eksamineerija käitumise variatiivsust inglise keele eksami läbiviimisel Eestis, võeti alates 2008. aastast eksamil kasutusele eksamineerija käsikirjad ning enne eksamit suunati eksamineerijad vastavasisulisele väljaõppele.

Käesoleva uurimuse eesmärk on tuvastada, millisel määral eksamineerijad käsikirjas ettenähtud käitumis/kõnelemismalli järgivad ning milliseid muutusi nende keelekasutuses ja käitumises tegeliku töö käigus esineb. Selleks analüüsiti juhusliku valiku põhjal 2008.aasta riigieksami käigus lindistatud suulise eksami intervjuusid, kokku 50 intervjuud (25 eesti ja 25 vene õppekeeleaga koolidest). Intervjuud transkribeeriti ning kontrastiivanalüüs teostati järgmistes kategooriates: osalejate omadused, lindistuse kvaliteet, intervjuuks kulutatud üleüldine aeg, eksamineerija keelekasutus intervjuu eri etappidel (sissejuhatus, ülesannete 1 ja 2 tutvustus, üleminek ühelt eksamiosalt teisele, rollimäng, intervjuu lõpetamine) intervjuu etappide läbiviimiseks ettenähtud aja seire, erinevate ülesannete juhtimine, muud tähelepanekud. Saadud andmeid analüüsiti kvalitatiivselt, vajaduse korral samuti statistiliselt, kasutades andmetötlussüsteemi SPSS for Windows 16 ja Microsoft Excel 2007. Selleks, et hinnata, kas tulemustes ilmneb statistiliselt olulisi seoseid koolitüübi ja küsituleja sooga kasutati hii-ruut statistikat ning intervjuu osade kestuse seost intervjuerija ja kooli tüübiga analüüsiti kasutades t-testi.

Uurimuses osalejaid iseloomustab järgmine tabel.

Tabel 4. 1. Eksamineerijate jaotus soo ja koolitüübi põhjal.

			Eksamineerija sugu		Kokku
			Naised	Mehed	
Koolitüüp	Vene õppe-keeleaga	Count	18	7	25
		% koolitüübis	72,0%	28,0%	100,0%
		% sooliselt	45,0%	70,0%	50,0%
	Eesti õppe-keeleaga	Arvuliselt	22	3	25
		% koolitüübis	88,0%	12,0%	100,0%
		% sooliselt	55,0%	30,0%	50,0%
Kokku	Arvuliselt	40	10	50	
	% koolitüübis	80,0%	20,0%	100,0%	
	% sooliselt	100,0%	100,0%	100,0%	

Intervjuu läbiviimiseks kulutatud aeg selgub alltoodud tabelitest 4.2, 4.3a ja 4.3b.

Tabel 4. 2. Intervjuule tervikuna kulutatud aeg.

N	Kokku	46
	Puudu	4
Keskmine		12 min 7s
Standardhälve		1 min 30 s
Ulatus		6 min 4 s
Miinumum		8 min 32 s
Maksimum		14 min 36 s

Tabel 4. 3a. Intervjuu kestus eri õppekeelega koolides.

Koolitüüp	Pikim intervjuu	Lühim intervjuu
Eesti õppekeelega koolid	14 min 32 sek	9 min 48 sek
Vene õppekeelega koolid	14 min 36 sek	8 min 32 sek

Tabel 4. 3b. Intervjuu kestuse variatiivsus koolitüübiti.

	N	Keskmine	Miimum	Maksimum	Standardhälve
Eesti õppekeelega koolid	21	12min 0 s	9min 48s	14min 32s	1min 27s
Vene õppekeelega koolid	25	12min 13s	8min 32s	14min 36s	1min 33 s

Nagu tabelitest selgus, kulus intervjuudeks keskmiselt aega 12 minutit ja 7 sekundit, märgatavalt vähem kui süsteemi katsetamise käigus. Eesti ja vene õppekeelega koolide võrreldes selgub, et eesti õppekeelega koolides olid intervjuud lühemad, kuid seda ainult marginaalselt.

Eksamineerijate protseduurilist käitumist analüüsid selgus, et kõikidest eksamineerijatest järgis käsikirja ja muutmata kujul 20%, mis tähendab, et 80% tegid sellesse eri liiki muudatusi. Kõik peale ühe eksamineerija järgisid põhimõtteliselt suulise eksami intervjuu kolme-etapilist struktuuri ega muutnud kordagi eksamiteemat. Käsikirja kasutamisel ilmnisid järgmised iseärasused:

- Eksamineerijad püüdsid üldreeglina püsida ajapiirides, kuid kõrvalekalded olid sagedased, kusjuures naised püsisid ajaraamides paremini kui mehed.
- Intervjuu tervikuna ja selle erinevad osad viidi läbi kiiremini kui protseduuri katsefaasis. See tulenes peamiselt intervjuerija lühemast kõnevoorst käsikirjas ettenähtuga võrreldes. Eksamineerijad järgisid eksamisooritaja teema- ja ajakasutust järjekindlamalt kui eksamineerijatele endale esitatud nõudeid.
- Eksamineerijad kasutasid intervjuu juhtimisel küll nõutud käsikirja elemente, kuid nende järjekord ja sõnastus varieerusid süstemaatiliselt, mille tulemusena eksamit sooritavad õpilased said eksamineerijalt erineval hulgal ja erinevasisulist informatsiooni.
- Käsikirjas tehtud muudatusi oli nelja tüüpi: elementide lisamine, elementide väljajätmine, elementide järjekorra muutmine ja elementide sõnastuse muutmine.
- Eksamineerijad kasutasid konvergentset kohandumust kohati selleks, et saavutada eksamisooritajale antavate juhiste selgus. Konvergentne kohandumus seisnes siin käsikirja mõne elemendi kordamises, küsimuste ja juhiste ülipüüdliku täpsusega hääldamises, kohatises vestlustempo märgatavas aeglustamises.
- Eksamineerijad püüdsid ülesandeid arusaadavamaks muuta lihtsustades küsimusi parafrasi abil, lõpetades eksamineerija kõnevoore ja esitades lisaküsimusi teemadel, millest eksamisooritaja näis kõnelda tahtvat.
- Eksamineerijad kasutasid üldise intervjuuõhkkonna loomiseks eri võtteid (tervitamine, käekäigu järel pärmine, tagasiside andmine) erineval määral, kusjuures mõned võtted näisid olevat kultuuriliselt (eksamisooritaja eesnime sagedane kasutamine) või sooliselt (tagasiside andmine) markeeritud.
- Eksamineerijad kasutavad keelelisi vahendeid dominantsuse väljendamiseks, kusjuures esines nii dominantsuse tõstmist kui ka langetamist intervjuu käigus.
- Eksamineerijad muutsid kohati suhtlemise modaalsust.
- Üldiselt madal eksamineerijate professionaalsus ilmes järgnevas: eksitava teabe esitamine eksamisooritajale, kõrge tekstisõltuvus (intervjuu ajal interaktsioon käsikirja mitte eksamisooritajaga), tarbetute tegevuste sooritamine (vigade parandus), suutmatust rakendada erinevat keelekasutust eksami eri osades sõltuvalt osa iseloomust, kohatine vigane keelekasutus.
- Eksamineerijate tegevuse analüüs kooli õppekeele kaupa näitas kõrgemat kindlustunnet (nii keelelist kui protseduurilist) eesti õppekeelega koolide eksamineerijate hulgas võrreldes vene õppekeelega koolide intervjuerijatega.
- Sooliselt oli antud valim sedavõrd ebavõrdne, et üldistusteks ei ole alust. Esialgse tulemusena võib märkida naisintervjuerijate suuremat käsikirjatruidust eksami läbiviimisel, samuti näisid naisintervjuerijad rohkem hoolivat positiivse eksamiõhkkonna loomise vajadusest.

KOKKUVÕTE

Käesoleva dissertatsiooni eesmärk oli uurida sissejuhatuses püstitatud hüpoteeside paikapidavust.

Hüpotees 1. Praegune inglise keele riigieksam võimaldab õpilaste keelepädevuse valiidselt ja usaldusväärset hindamist, kusjuures suurimal määral ohustab testitulemuste valiidsust suulise osaoskuse test.

Peatükis kaks toodud andmed ning nende analüüs annavad alust nõustuda ülalesitatud hüpoteesiga. Inglise keele riigieksam võimaldab õpilaste keelepädevust valiidselt ja usaldusväärset mõõta, kuna see kasutab mõõtmisvahendit, mis rajaneb tunnustatud võõrkeelepädevuse konstruktile. See on osaoskuste mõõtmisel põhinev testimissüsteem, mis kasutab õpilaste lugemis-, kirjutamis-, kõnelemis- ja kuulamisoskuse ning keelestruktuuride tundmise mõõtmiseks mitmeid erinevaid ülesandeid. Eksamitöö koostatakse ühetaolise, korduva protsessi tulemusena, toetudes riiklikule õppekavale ja eksami eristuskirjale, kusjuures ülesannete kvaliteeti kontrollitakse eeltestimise kaudu. Eksamitöös on nii objektiivselt kui ka subjektiivselt hinnatud ülesandeid ning subjektiivne hindamine rajaneb hindamiskaaladele ja hindamise ühtluse eesmärgil ka korduvhindamisele. Sisse on seatud kvalifitseerumisprotseduur nii kirjaliku kui ka suulise eksamiosa hindajatele ning suulise osa eksamineerijatele. Protseduurilise ühtsuse tagamiseks kasutavad suulise osa eksamineerijad intervjueri käsikirju. Statistilist analüüsi kasutatakse ülesande kvaliteedi jälgimiseks nii eeltestimise käigus kui ka eksamitöö postvalideerimisel. Eksamitulemused on ühtlased lugemis-, kirjutamis-, kuulamis- ja keelestruktuuride osas.

Mõned inglise keele riigieksami omadused seavad küsitavusse selle tulemuste valiidsuse. Üks neist puudutab riigieksami ülesannete valikut. Kuigi eri osaoskuste testimiseks kasutatavad ülesanded on iseenesest sobivad, tundub mõnikord, et ülesande tüüpe valitakse mugavuse mitte asjakohasuse järgi. Ühe ülesandetüübi ülisagedane kasutamine viib meetodi mõju rolli kasvamisele testimise protsessis, soodustades ühtede ja takistades teiste eksamisooritajate keeleoskuse adekvaatset mõõtmist.

Teine, tõsisem küsitavus inglise keele riigieksami valiidsuse hindamisel on sellise mehhanismi puudumine, mis lubaks kontrollida suulise eksamiosa läbiviimise protseduuri ja rakendada selle eksamiosa puhul süstemaatiliselt korduvhindamist. Eksami valideerimiseks tuleb esitada tõendeid valiidsuse olemasolu kohta. Kuigi nii suulise osa eksamineerijatele kui ka hindajatele on väljatöötatud detailised eksami läbiviimise protseduurid, jääb nende järgimine konkreetse eksamineerija või hindaja hooleks. Suulise eksami tulemuste erinevus teiste eksamiosade tulemustest ja käesolevas dissertatsioonis käsitletud eksamineeritute käitumise variatiivsus suulise eksamiosa läbiviimisel näib viitavat süstemaatilisema kontrollisüsteemi vajadusele suulise eksami ajal.

Hüpotees 2. Eksamineerijad, kes viivad läbi inglise keele riigieksami suulise kõneoskuse mõõtmise intervjuu, mõistavad erinevalt suulise kõneoskuse intervjuu käigus eksamineerijale ja eksamisooritajale seatud ootusi.

Eksamineerijatele esitatud nõudmised fikseeriti uuendatud kujul 2008. aasta riigieksamiks. Siitpeale nõutakse eksamineerijalt intervjueri käsikirja ranget järgimist. Eksamineerijate ja hindajate hulgas pärast eksamit läbiviidud küsitlus uuris eksamineerijate käsitust endale ja eksamisooritajatele esitatud nõuetest riigieksami suulise osa läbiviimise protsessis. Tulemuste klasteranalüüs osutas kahe eksamineerijate rühma olemasolule, kes erinesid üksteisest nii oma suhtumiselt eksamineerimisprotsessi kui ka praktilise käitumise poolest intervjuu käigus. Tulemused näivad viitavat sellele, et hoolimata püüdlustest saavutada vastupidist, saadi vähemalt osa suulise keelepädevuse intervjuu tulemustest olukorras, kus eksamisooritajad olid erinevas olukorras ning eksamineerijad tunnistasid, et muutsid teadlikult eksamineerimistingimusi, sõltuvalt enda hinnangust olukorrale. See vähendab eksami valiidsust.

Hüpotees 3. Suulise kõneoskuse intervjuu läbiviimisel langevad eksamineerija keelekasutus ning tema üldine käitumine suurel määral kokku antud eksami läbiviimise käsikirjas pakutuga.

Selleks, et hinnata, millisel määral eksamineerijad tegelikult intervjueri käsikirjast kinni pidasid, transkribeeriti ja analüüsiti 50 riigieksami suulise osa intervjuud. Tulemuste analüüs kummutab seatud hüpoteesi: ainult 20 protsenti eksamineerijatest järgis intervjueri käsikirja muutmata kujul, suurem osa kaldus käsikirjast kõrvale, vähendades nii antud eksamiosa valiidsust. Ilmnes küll põhimõtteline püüd käsikirjanõudeid järgida (säilitati üldine struktuur, ülesannete arv ja sisu jne.), kuid see ei olnud piisav väiteks, et eksamisooritati kõikide eksamisooritajate jaoks ühesugustes tingimustes. Küsitlusuuringu ja tegelike uuringute võrdlemisel ilmnes märgatav erinevus selle vahel, kuidas intervjuerijad oma tegevust tajuvad ja kuidas tegelikult intervjuusid läbi viies käituvad.

Hüpotees 4. Eksamineerija käsikirjast kõrvalekaldumistes avalduvad seaduspärasused.

Eksamineerijate keelelise ja protseduurilise käitumise võrdlemine intervjuerija käsikirja ootustega näitas, et eksamineerijad teevad eksamikäsikirjas nelja liiki muutusi: nad lisavad informatsiooni, jätavad mõned elemendid välja, muudavad elementide sõnastust ja muudavad elementide järjekorda. Muutused näisid tulenevat puudulikust käsikirjatundmisest, püüdest varieerida tütuseni korduvat eksami protseduuri või soovist aidata eksamisooritajat. Eksamineerijad kasutasid erinevat liiki kohandumustaktikaid ning nende käitumine näis kohati tulenevat eksamineerija soolistest (aja juhtimine, tagasiside) või kultuurilistest (eesnime kasutamine, modaalsus) iseärasustest. Oli ka käitumismalle, mis andsid tunnistust eksamineerijate ebapiisavast professionaalsest ettevalmistusest.

Üldkokkuvõttes on käesoleva uurimistöö tulemustel tähendus nii tulevast praktilist pädevustestimist, inglise keele riigieksamitöö koostamist, eksamineerijate ja testikoostajate koolitust kui ka testimisalase teoreetilise uurimistöö vajadust silmas pidades.

DOKTORITÖÖS VIIDATUD KIRJANDUS

- ALAS, E. 2007. Developing the National Examination in the English Language. – *Open!* 32, 2–5.
- ALAS, E. 2010. Interviewer Variability in Oral Proficiency Interviews. In Nordquist, R. (ed.) *Crossing Boundaries: Studies in English Language, Literature and Culture in a Global Environment*; 9–35. Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- ALAS, E., LIIV, S. 2009. Constraints of Measuring Language Proficiency in Estonia: The National Examination in the English Language. H.Metslang, M.Langemets, M.-M. Sepper (Toim.). *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 5, Estonian Papers in Applied Linguistics 5*; 19–32. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus
- ALDERSON, J. C., CLAPHAM, C., WALL, D. 1995. *Language Test Construction and Evaluation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- AMERICAN Psychological Association. 1985. *Standards for Educational and Psychological Testing*. Washington, DC: American Psychological Association.
- BACHMAN, L. F. , SAVIGNON, S. J. 1986. The evaluation of communicative language proficiency: a critique of the ACTFL oral interview. – *The Modern Language Journal* 70, 4: 380–90.
- BACHMAN, L. F. 1988. Problems in examining the validity of the ACTFL oral proficiency interview. – *Studies in the Second Language Acquisition* 10, 149–64.
- BACHMAN, L. F. 1990. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford: Oxford University Press.
- BACHMAN, L. F., PALMER, A. 1996. *Language Testing in Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- BACHMAN, L. 2000. Modern language testing at the turn of the century: assuring that what we count counts. – *Language Testing* 17, 1–42.
- BACHMAN, L. F. 2002. Some Reflections on Task-Based language performance Assessment. – *Language Testing* 19; 453–76.
- BAGARIĆ, V., MICHALJECIĆ-DJIGUNOVIĆ, J. 2007. Defining Communicative Competence. – *METODIKA*: Vol.8, br.14 (1/2007), 94–103.
- BERRY, V. 2007. *Personality Differences and Oral Test Performance*. Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften.
- BERWICK, R., ROSS, S. 1996. Cross-cultural pragmatics in oral proficiency interview strategies. In. Milanovic, M., SAVILLE, N. (eds.) *Performance Testing, Cognition and Assessment. Selected papers from the 15th Language testing research Colloquium*. Cambridge: Cambridge University Press, 34–54.
- BROWN, A. 2003. Interviewer Variation and the Co-Construction of Speaking Proficiency. *Language Testing*, 20, 1–25.
- BROWN, A., McNAMARA, T. 2004. ‘The devil is in the detail’: Researching gender issues in language assessment. – *TESOL Quarterly*, 38, 524–38.
- BROWN, A. 2005. *Interviewer Variability in Oral Proficiency Interviews*. Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften.
- BROWN J. D., HUDSON T. 2002. *Criterion-Referenced Language Testing*. Cambridge Applied Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- BROWN J.D., ROGERS, T. S. 2002. *Doing Second Language Research*. Oxford: Oxford University Press.
- BUTLER, J. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York and London: Routledge.
- BUTLER, J. 1993. *Bodies That Matter: on the Discursive Limits of Sex*. New York and London: Routledge.
- CHALHOUB – DEVILLE, M. 1997. Theoretical models, assessment frameworks and test construction. – *Language Testing* 14, 1, 3–22.
- CANALE, M., SWAIN, M. (1980) Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. – *Applied Linguistics* 1, 1–47.
- CANALE, M. 1993. On some dimensions of language proficiency. In Oller, J. W. (ed.) *Issues in Language Testing Research*. Rowley, MA: Newbury House, 333–42.
- CEFR 2001 = Council of Europe 2001. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment 2001*. Cambridge: Cambridge University Press. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf

- CELCE-MURSIA, M., D. LARSEN-FREEMAN, H. WILLIS 1999. *The Grammar Book*. An ESL/EFL Teacher's Course. Heinle&Heinle Publishers.
- CELCE-MURSIA, M., DÖRNYEI, Z., THURELL, S. 1995. Communicative competence: a pedagogically motivated model with content specifications. – *Issues in Applied Linguistics* 2, 5–35.
- CRONBACH, L. J. and MEEHL, P. E. 1955. Construct validity in psychological tests. – *Psychological Bulletin*, 52, 281–302.
- CSÉPES, I., EGYÜD G. *Into Europe: The Speaking Handbook*. [http:// www.lanc.ac.uk/fass/projects/examreform/into_europe/speaking.pdf](http://www.lanc.ac.uk/fass/projects/examreform/into_europe/speaking.pdf)
- COHEN, A.D. 1994. *Assessing Language Ability in the Classroom*. Heinle & Heinle Publishers.
- CURRICULUM 2002 = Põhikooli ja Gümnaasiumi Riiklik Õppekava 2002. Riigi Teataja I, Nr.20, Tallinn.
- DAVIES, A., BROWN, A., ELDER, D., HILL, K., LUMLEY, T., McNAMARA, T. 1999. *Dictionary of Language Testing*. *Studies in Language Testing* 7. Cambridge: Cambridge University Press.
- DAVIES, L. 2009. The influence of Interlocutor Proficiency in a paired Oral Assessment. – *Language Testing* 2009; 26; 367–396.
- ERELT, T., MERE, K., PÄRN, H., SIMM, L., TÜRK, Ü. 2003. *Testiterminite seletussõnastik*. Haridus- ja Teadusministeerium, keeletalitus, Tallinn – Tartu.
- FULCHER, G. 2003. *Testing Second Language Speaking*. London: Longman/Pearson Education.
- FULCHER, G., REITER, R.M. 2003. Task Difficulty in Speaking Tests. – *Language Testing*, 20; 321–44.
- FULCHER, G., DAVIDSON, F. 2007. *Language Testing and Assessment. An Advanced Resource Book*. London and New York: Routledge Applied Linguistics.
- FULCHER, G., DAVIDSON, F. 2009. Test Architecture, Test Retrofit. *Language Testing* 26, 123–144.
- GLOVER, J. A., BRUNING, R.H. 1987. *Educational Psychology. Principles and Applications*. Little, Brown and Company. Boston/Toronto.
- GYMES, D. 1972. On Communicative Competence. In Pride, J.B. and Holmes, J. (eds.) *Sociolinguistics: Selected Readings*. Harmondsworth: Penguin, 269–93.
- HAMP-LYONS, L. 1990. Second language writing: assessment issues. In: Kroll, B. (Ed.) *Second language writing. Research insights for the classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAMP-LYONS, L. (Ed.) 1991. *Assessing Second Language Writing in Academic Contexts*. Ablex Publishing Corporation. Norwood in Jersey.
- HAUSENBERG, A.-R., KIKERPILL, T., RÕIGAS, M., TÜRK, Ü. 2004. *Keeleoskuse mõõtmine*. TEA Kirjastus, Tallinn.
- HOMBURG, T.J. 1984. Holistic evaluation of ESL compositions: Can it be validated objectively? – *TESOL Quarterly*, 18(1), 87–107.
- HUGHES, A. 1989. *Testing for Language Teachers*. Cambridge Language Teaching Library. Cambridge: Cambridge University Press.
- HUGHES, A. 2003. *Testing for Language Teachers*. 2nd ed. Cambridge Language Teaching Library. Cambridge: Cambridge University Press.
- IELTS <http://www.ielts.org/>
- JUHANSON, A. 2007. Taas kord inglise keele riieksamist. <http://www.opleht.ee/Arhiiv/2007/25.05.07/aine/3.shtml>
- JÕUL, M., TÜRK, Ü. 2002. Häda riieksamist pärast. <http://www.opleht.ee/Arhiiv/2002/06.12.02/tekstid/dialog/2.html>
- JÕUL, M., LÄTT, V., MERE, K., SASS, E., TÜRK, Ü., VILU, M. 2005. *Year 12 Handbook*. 2005. Tallinn: Argos.
- KORMOS, J. 1999. Simulating Conversations in oral-proficiency assessment: a conversation analysis of role plays and non-scripted interviews in language exams. – *Language Testing* 16, 163–88.
- KAPP, P. Riieksamitest, palgast, maa soolast. 1997. <http://greta.cs.ioc.ee/~opleht/Arhiiv/97Mai30/artikkel4.html>
- KROLL, B. (Ed.) 1990. *Second language writing. Research insights for the classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LADO, R. 1961. *Language Testing*. London: Longman.

- LAZARTON, A. 1992. The structural organisation of a language interview: a conversation analytic perspective. – *System* 20, 373–86.
- LAZARTON, A. 1996. Interlocutor support in oral proficiency interviews: the case of CASE. – *Language Testing* 13, 151–72.
- LAZARTON, A. 2002. A Qualitative Approach to the Validation of Oral Language Tests. Studies in *Language Testing* 14. Cambridge: Cambridge University Press.
- LIIMAL, P. 1997. Riigieksamid läksid rahuldavalt. <http://www.epl.ee/artikkel/20843>
- LIIV, S. 2002. Foreign Language Competence and Testing. – Liiv, Suliko (ed.), *Perspectives on English and American Language and Literature*. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 51–59.
- LIIV, S., ALAS, E. 2009. Evaluation de l'anglais dans un examen national: résultats et problème. in *Synergies Pays riverains de la Baltique*, numéro 6 “Problématiques culturelles dans l'enseignement-apprentissage des langues-cultures, mondialisation et individualisation : approche interdisciplinaire”, Gerflint, France.
- LUOMA, S. *Assessing Speaking*. Cambridge Language Assessment Series. Cambridge: Cambridge University Press 2004.
- LUMLEY, T., O'SULLIVAN, B. 2005. The Effect of Test-taker Gender, Audience and Topic on Task Performance in Tape-Mediated Assessment of Speaking. – *Language Testing*, 22, 415–36.
- LUMLEY, T., McNAMARA, T.F. 1995. Rater Characteristics and Rater Bias: Implications for Training. – *Language Testing* 12, 54–71.
- LUNZ, M.E., WRIGHT, B.D., LINCARE, J.M. 1990. Measuring the Impact of Judge severity on Examination Scores. – *Applied measurement in Education*, 3, 331–45.
- LÄTT, V., MERE, K., SASS, E., TRUUS, K., TÜRK, Ü. *Year 12 Project. Estonia. Working Papers*. Lancaster, 14 December 1994.
- LÄÄNEMENTS, U. 1997. Inglise keele riigieksam 1997 – muljeid ja mõtteid. <http://greta.cs.ioc.ee/~opleht/Arhiiv/97Jun20/artikkel8.html>
- MALMBERG, K. 19. 03. 1997. Riigieksamid said seaduslikuks. – *Eesti Päevaleht*. <http://www.epl.ee/artikkel/16994>
- MALVERTN, D., RICHARDS, B. 2002. Investigating Accommodation in Language Proficiency Interviews Using a New measure of Lexical Diversity. – *Language Testing*, 19, 85–104.
- MATERIALS for the Guidance of the Test Item Writers. <http://www.alte.org/downloads/index.php>
- McNAMARA, T.F. 1996. *Measuring Second Language Performance*. London: Longman.
- McNAMARA, T.F. 1997. Interaction in Second language performance assessment: Whose performance? – *Applied Linguistics* 18, 4, 446–465.
- McNAMARA, T. 2000. *Language Testing*. Oxford: Oxford University Press.
- McNAMARA, T. 2001. Language Assessment as Social Practice: Challenges for Research. – *Language Testing*, 18, 333–349.
- McNAMARA, T. F., LUMLEY, T. 1997. The Effect of Interlocutor and Assessment Mode Variables in Overseas Assessment of Speaking Skills in Occupational Settings. – *Language Testing*, 14, 2, 140–56.
- MESSICK, S. 1989. Validity. In Linn, R.L. (ed.) *Educational Measurement*. New York: Macmillan/American Council on Education, 13–103.
- MORTON, J., WIGGLEWORTH, G. and WILLIAMS, D. 1997. Approaches to the evaluation of the interviewer performance in oral interaction tests. In Brindley, G. and Wigglesworth, G, (eds.) *Access: Issues in English Language Test Design and Delivery*, Sidney: National Centre for English Language Teaching and Research, 175–96.
- NE 1997 = Inglise keel. Riigieksam 1997. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 1998 = Inglise keel. Riigieksam 1998. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 1999 = Inglise keel. Riigieksam 1999. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2000 = Inglise keel. Riigieksam 2000. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2001 = Inglise keel. Riigieksam 2001. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2002 = Inglise keel. Riigieksam 2002. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.

- NE 2003 = Inglise keel. Riigieksam 2003. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2004 = Inglise keel. Riigieksam 2004. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2005 = Inglise keel. Riigieksam 2005. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2006 = Inglise keel. Riigieksam 2006. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NE 2007 = Inglise keel. Riigieksam 2007. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- NEQC = Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus [National Examination and Qualification Centre]. www.ekk.edu.ee (05.09.2008)
- O'LOUGHLIN, K. 2002 The Impact of Gender in Oral Proficiency Testing. – *Language Testing*, 19, 169–92.
- O'SULLIVAN, B. 2002. Learner Acquaintanceship and Oral Proficiency Test Pair-Task Performance. – *Language Testing*, 19, 277–95.
- O'SULLIVAN, B. 2008. *Modelling Performance in Tests of Spoken Language*. Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften.
- PENJAM, T 1997. Trükivigadega harjutustest, inglise keele riigieksamist ja muustki. <http://greta.cs.ioc.ee/~opleht/Arhiiv/97Mar28/artikkel13.html>
- PERRET, G, 1990. The language testing interview: A reappraisal. In J.H.A.L. de Jong & D.K. Stevenson (Eds.), *Individualizing the assessment of language abilities*, pp. 225–238. Clevedon, England: Multilingual Matters.
- RAJANGU, V. *Ministry of Culture and Education Booklet of Educational Statistics No 4, 1994: Foreign language learning*. Ministry of Culture and Education. Tõnismägi str. 11, EE0110, Tallinn.
- REED, D.J., HALLECK, G.B. 1997. Probing above the ceiling in oral interviews: what's up there? In A. Huhta, V. Korhonen, L. Kurki-Suonio and S. Luoma (eds.), *Current Developments and Alternatives in Language Assessment: Proceedings of LTRC 96*, pp. 225–38. Jyväskylä, Finland: University of Jyväskylä and University of Tampere.
- REED, D.J., COHEN, A.D. 2001 Revisiting Raters and Ratings in Oral Language Assessment. – *Studies in Language Testing* 11: 82–96. Cambridge University Press.
- REGULATION 2001 = Õpitulemuste välishindamise põhimõtted, riigieksamitööde, põhikooli lõpueksamitööde ja üleriigiliste tasemetööde koostamise, hindamise ja tulemuste analüüsi alused. Haridusministri määrus (Nr. 18, 23.1.2001), Tallinn.
- REIMAN, L. 1997. Pressikonverentsil räägiti riigieksamitest. <http://greta.cs.ioc.ee/~opleht/Arhiiv/97Jun27/artikkel4.html>
- RIIGIEKSAM – kas nuhtlus või õnnistus? 1997 (õpilaste arvamused) <http://greta.cs.ioc.ee/~opleht/Arhiiv/97Mar21/artikkel10.html>
- RIIKLIK võõrkeelte ainekava. EV Valitsuse määrus nr 228 6.11.1996.
- RIIKLIK võõrkeelte ainekava EV Valitsuse määruse nr 56 25.01.2002.
- ROSS, S. 1992. Accommodative Questions in Oral Proficiency Interviews. – *Language Testing* 9, 2, 173–86.
- ROSS, S., BERWICK, R. 1992. The Discourse of Accommodation in Oral Proficiency Interviews. – *Studies in Second Language Acquisition*, 14, 159–76.
- SWAIN, M. 2001. Examining Dialogue: another approach to content specification and to validating inferences drawn from test scores. – *Language Testing* 18, 275–302.
- TANKÓ, G. Into Europe. The Writing Handbook. www.lanc.ac.uk/fass/projects/examreform/into_europe/writing.pdf
- TOEFL <http://www.ets.org/toefl>
- TÜRK, Ü. 1997. Riigieksamitest inglise keele eksami ettevalmistamise kogemuste põhjal. <http://greta.cs.ioc.ee/~opleht/Arhiiv/97Mar28/artikkel12.html>
- UNDERHILL, N. 1987. *Testing Spoken Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- UNT, I. 1997. Riigieksamitest mõne teise nurga alt. <http://www.postimees.ee/aspseek/vanapm/97/07/14/uudis.htm#viieteistkymnes>
- UPSHUR, J.A., TURNER, C.A. 1999. Systematic Effects in the Rating of Second-Language Speaking Ability: test method and Learner Discourse. – *Language Testing* 16; 82, pp. 82–111.

- van LIER, L. 1989. Reeling, writhing, drawling, stretching and fainting in coils: oral proficiency interviews as conversations. – *TESOL Quarterly* 23, 480–508.
- VAUGHAN, C. 1991. Holistic assessment: What goes on in the rater's mind? In Hamp-Lyons, L.(Ed.), 111–25.
- WEIR, C., J. 1988. *Communicative Language Testing*. University of Exeter.
- WEIR, C., J. 1990. *Communicative Language Testing*. New York: Prentice Hall International.
- YOUNG, R.E. 1995. Conversational Styles in Language Proficiency Interviews, – *Language Learning*, 45, 1, 3–42.
- YOUNG, R.E., MILANOVIC, M. 1992. Discourse variation in Oral Proficiency Interviews. – *Second Language Acquisition*, 14, 403–24.
- YULE, G. 2000. *Pragmatics*. Oxford:Oxford University Press.

TALLINN UNIVERSITY
DISSERTATIONS ON HUMANITIES. Abstracts

TALLINNA ÜLIKOOOL
HUMANITAARTEADUSTE DISSERTATSIOONID. Analüütilised ülevaated

1. ANNE VALMAS. *Eestlaste kirjastustegevus välismaal 1944–2000. I–II* (monograafia) Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus, 2003. 21 lk. Tallinna Pedagoogikaülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid. ISBN 9985-58-293-4.
2. АННА ГУБЕРГРИЦ. *Русская драматургия для детей как элемент субкультуры: 1920–1930-е годы*. Аналитический обзор. Tallinn: Таллиннский Педагогический Университет, 2004. 39 с. Диссертации по гуманитарным наукам, 11. ISSN 1736-0757. ISBN 9985-58-303-5.
3. VAHUR MÄGI. *Inseneriühendused Eesti riigi ülesehituses ja kultuuriprotsessis (1918–1940)*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus, 2004. 34 lk. Tallinna Pedagoogikaülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 12. ISSN 1736-0757. ISBN 9958-58-345-0.
4. HEIKKI KALLIO. *Finnish-Estonian Scientific Relations with Special Focus on the Occupation Years 1940–1991*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2004. 21 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities, 13. ISSN 1736-0757. ISBN 9958-58-351-5.
5. ÜLLE RANNUT. *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2005. 41 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 14. ISSN 1736-0757. ISBN 9985-58-395-7.
6. MERLE JUNG. *Keelemängulised tekstid kirjaliku tekstiloome impulssidena saksa keele õpetamisel võõrkeelena*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2006. 21 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 15. ISSN 1736-0757. ISBN 9985-58-410-4.
7. ANDRES ADAMSON. *The Rule of Duke Magnus of Holstein in the Baltic Sea Region During the Livonian War*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2006. 17 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities, 16. ISSN 1736-3667. ISBN 9985-58-428-7.
8. AIDA HATŠATURJAN. *Vladimir Makanini romaan “Underground ehk Meie aja kangelane”: Homo urbanis “keskmiseks muutumise” väljal*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2006. 17 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 17. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-438-5.
9. INNA ADAMSON. *Desideratiivsus kui modaalne tähend vene keeles: semantiline väli ja lausungite semantiline tüpoloogია*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2006. 18 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-456-9.
10. MARIS SAAGPAKK. *Aeg ja inimene baltisaksa autobiograafiates: 19. sajandi lõpust kuni ümberasustamiseni*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2006. 17 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-470-5.
11. ANNE LANGE. *The Poetics of Translation of Ants Oras*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2007. 47 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-472-9.
12. JULIA TOFANTŠUK. *Identiteedi konstrueerimine kaasaegsete briti naiskirjanike loomingus (Jeanette Winter son, Meera Syal ja Eva Figs)*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2007. 13 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 18. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-478-1.
13. JANIS EŠOTS. *Mullā Sadrā’s Teaching on Wujūd: A Synthesis of Mysticism and Philosophy*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2007. 150 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-493-4.
14. GRIGORI UTGOF. *Süntaktilise tempo probleem*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2007. 27 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-508-5.
15. REILI ARGUS. *Eesti keele muutmorfoloogia omandamine*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2008. 44 lk. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 19. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-546-7. 27
16. REILI ARGUS. *Acquisition of Morphology in Estonian*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2008. 44 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities, 19. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-550-4.

17. KATRI AASLAV-TEPANDI. *Eesti näitlejanna Erna Villmer*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2008. 51 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-554-2.
18. ÕNNE KEPP. *Identiteedi suundumusi eesti luules*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2008. 34 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid, 20. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-548-1.
19. DIMITRI MIRONOV. *Verbaalnoomenid: deverbaalide semantilise kirjeldamise probleem (vene keele põhjal)*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2008. 21 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-564-1.
20. ANNELI KÕVAMEES. *Italy in Estonian Travelogues: "Italian Capriccio" by Karl Ristikivi and "Madonna with a Plastic Heart" by Aimée Beekman*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2008. 11 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities, 21. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-575-7.
21. INNA PÕLTSAM-JÜRJO. *A Livonian Small Town in the Early Modern Age: A Study of New Pärnu in the First Half of the 16th Century*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2008. 20 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities, 22. ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-571-9.
22. TIIT LAUK. *Jazz in Estonia in 1918–1945*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2008. 18 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-595-5.
23. ELO LINDSALU. *Naisekuju modelleerimine XX sajandi alguskümnendite eesti kirjanduses*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2008. 74 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-598-6.
24. ELO LINDSALU. *Modelling the Female Character in Estonian Literature of the First Decades of the 20th Century*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2008. 19 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-599-3.
25. ANDRES ADAMSON. *Duke Magnus and His "Livonian Kingdom"*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2008. 28 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-616-7.
26. OLESJA LAGAŠINA. *Mark Aldanov ja Lev Tolstoi: retseptiooni probleemist*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2009. 24 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-655-6.
27. OLESJA LAGAŠINA. *Mark Aldanov and Leo Tolstoi: on the problem of reception*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2009. 26 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-656-3.
28. MARGIT LANGEMETS. *Nimisõna süstemaatiline poliüseemia eesti keeles ja selle esitus eesti keelevaras*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2009. 48 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-652-5.
29. MARGIT LANGEMETS. *Systematic polysemy of nouns in estonian and its lexicographic treatment in Estonian language resources*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2009. 47 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-653-2.
30. MAREK TAMM. *Inventing Livonia: Religious and Geographical Representations of The Eastern Baltic Region in Early Thirteenth Century*. Abstract. / Liivimaa leiutamine: ida-baltikumi religioosne ja geograafiline kujutamine 13. Sajandi esimesel poolel. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2009. 34 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-659-4.
31. ANASTASSIA ZABRODSKAJA. *Vene-eesti keelekontaktid. Keeletarvituse ja -muutuse grammatilised aspektid*. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2009. 42 lk. Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-670-9.
32. ANASTASSIA ZABRODSKAJA. *Russian-Estonian Language Contacts: Grammatical Aspects of Language Use and Change*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2009. 74 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-670-9 (english version).
33. KAIA SISASK. *The Noor-Eesti movement and esprit fin-de-siècle. The role of literary aestheticism in Estonia at the beginning of the 20th century*. Abstract. Tallinn: Tallinn University Press, 2009. 20 p. Tallinn University. Dissertations on Humanities (veebi väljaanne). ISSN 1736-3667. ISBN 978-9985-58-672-3.